

Tema 31. El cinquè manament

Ningú en cap circumstància no pot reivindicar per a ell el dret de destruir directament un ésser humà innocent. El cinquè manament també prohibeix colpejar, ferir o fer qualsevol dany injust a un mateix i als altres al cos, bé directament, bé a través d'altres persones; així com ofendre'l amb paraules injurioses o voler-li mal. En relació amb l'avortament i l'eutanàsia cal recordar que el respecte de la vida ha de ser reconegut com el confí que cap activitat individual o estatal pot superar.

25/01/2023

Índex

- La vida humana és sagrada
 - El deure moral de conservar la vida i la salut
 - L'avortament
 - El suïcidi i l'eutanàsia
 - La pena de mort
 - Bibliografia bàsica
-

La vida humana és sagrada

«*La vida humana és sagrada*, perquè, des del seu origen, suposa l'acció creadora de Déu i sempre es manté en una relació especial amb el

Creador, el seu únic fi [...]; ningú en cap circumstància no pot reivindicar per a ell el dret de destruir directament un ésser humà innocent» (*Catecisme*, 2258).

L'home ha estat creat a imatge i semblança de Déu (Cf. *Gn* 1, 26-27). És algú singular: l'única criatura d'aquest món a la qual Déu estima per si mateixa.^[1] Està destinat a conèixer i estimar Déu eternament. Aquí arrela el fonament últim de la sacralitat i de la dignitat humana; i en el seu vessant moral, del manament “no mataràs”. L'encíclica *Evangelium vitae* (1995), que ofereix una bonica meditació sobre el valor de la vida humana i la seva crida a la vida eterna de comunió amb Déu, explica que «de la sacralitat de la vida deriva el seu *caràcter inviolable*» (núm. 40). Després del diluvi, en l'aliança amb Noè, apareix clarament establerta la imatge de

Déu com a base de la condemna de l'homicidi (Cf. *Gn* 9, 6).

Deixar la vida en mans de l'home implica un poder de disposició, que comporta saber-lo administrar com una col·laboració amb Déu. Això exigeix una actitud d'amor i de servei, i no de domini arbitrari: es tracta d'un senyoriu ministerial, no absolut, reflex del senyoriu únic i infinit de Déu.^[2]

El llibre del Gènesi presenta l'abús contra la vida humana com una conseqüència del pecat original. Jahvè es manifesta sempre com a protector de la vida: fins i tot de la de Caïn, després que matés el seu germà Abel. Ningú no ha de fer justícia pel seu compte, i ningú no es pot atorgar el dret de disposar de la vida dels altres (Cf. *Gn* 4, 13-15).

Tot i que aquest manament fa referència específicament als éssers humans, ens recorda la necessitat de

tenir cura de la resta de criatures vivents i de la nostra casa comuna. A l'encíclica *Laudato sí* (2015) es llegeix: «Quan el cor està autènticament obert a una comunió universal, res ni ningú no està exclòs d'aquesta fraternitat. Per consegüent, també és veritat que la indiferència o la crueltat davant les altres criatures d'aquest món sempre acaben traslladant-se d'alguna manera al tracte que donem a altres éssers humans. El cor és un de sol, i la mateixa misèria que porta a maltractar un animal no triga a manifestar-se en la relació amb les altres persones. Tot acarnissament amb qualsevol criatura “és contrari a la dignitat humana”» (núm. 92).

Aquest manament, com la resta, troba la seva plenitud de sentit en Jesucrist, i concretament en el sermó de la muntanya: «Ja sabeu que es va dir als antics: “No matis”, i el qui mati serà condemnat pel tribunal.

Doncs jo us dic: El qui s'irriti amb el seu germà serà condemnat pel tribunal; el qui l'insulti serà condemnat pel Sanedrí, i el qui el maleeixi acabarà al foc de l'infern. Per això, si en el moment de presentar la teva ofrena a l'altar, allí et recordes que el teu germà té alguna cosa contra tu, deixa allí mateix, davant l'altar, la teva ofrena i ves primer a fer les paus amb el teu germà; ja tornaràs després a presentar la teva ofrena» (Mt 5, 21-24). El manament de salvaguardar la vida de l'home «conté el seu aspecte més profund en l'exigència de *veneració i amor* envers cada persona i la seva vida».^[3]

El deure moral de conservar la vida i la salut

La vida humana es rep com un do de Déu molt preuat que s'ha de protegir i conservar. El *Catecisme* explica que hem de cuidar de la salut de manera

raonable, tenint sempre en compte les necessitats dels altres i del bé comú (núm. 2288). Ahora, recorda que no és un valor absolut: la moral cristiana s'oposa a una concepció neopagana que promou el *culte al cos*, i que pot conduir a la perversió de les relacions humanes (núm. 2289).

«La virtut de la templança disposa a *evitar tota mena d'excessos*, l'abús del menjar, de l'alcohol, del tabac i dels medicaments. Els qui en estat d'embriaguesa, o per gust immoderat de la velocitat, posen en perill la seguretat dels altres i la seva pròpia a les carreteres, al mar o a l'aire, es fan greument culpables» (núm. 2290). Per això, també, *l'ús de drogues* és una falta greu, ja que suposa un dany greu per a la salut (núm. 2291).

La carta *Samaritanus bonificació* (2020) explica que el desenvolupament de la medicina ens

ajuda en el nostre deure de conservar i cuidar la vida i la salut. Alhora, ens recorda la necessitat d'utilitzar totes les possibilitats diagnòstiques i terapèutiques amb una capacitat sàvia de discerniment moral, a fi d'evitar tot allò que pugui ser desproporcionat i, fins i tot, deshumanitzant.

En aquest context, la reflexió es mou sobre els trasplantaments d'òrgans. L'Església ensenya que la donació d'òrgans per a trasplantaments és legítima i pot ser un acte de caritat, si es tracta d'una acció plenament lliure i gratuïta,^[4] i respecta l'ordre de la justícia i de la caritat. «Una persona només pot donar una cosa de la qual es pot privar sense cap perill o dany greu per a la seva vida o identitat personal, i per una raó justa i proporcionada. És obvi que els òrgans vitals només es poden donar després de la mort».^[5]

El cinquè precepte mana *no matar*. També condemna colpejar, ferir o fer qualsevol dany injust a un mateix i als altres al cos, bé directament, bé a través d'altres persones; així com ofendre'l amb paraules injurioses o voler-li mal. En aquest manament es prohibeix igualment matar-se (suïcidi). L'encíclica *Evangelium vitae* dedica la tercera part a tractar els atemptats contra la vida, i recull la tradició moral anterior. En aquesta secció apareix de manera solemne la condemna de l'homicidi voluntari, de l'avortament i de l'eutanàsia.

«El cinquè manament prohibeix com a greument pecaminós l'homicidi *directe i voluntari*. L'assassí i els qui col·laboren voluntàriament a l'assassinat cometen un pecat que clama venjança al cel (Cf. *Gn* 4, 19)» (*Catecisme*, 2268).^[6] L'*Evangelium vitae* ha formulat de manera definitiva i infal·lible la norma negativa següent: «amb l'autoritat

conferida per Crist a Pere i als seus successors, en comunió amb els bisbes de l'Església catòlica, confirmo que l'eliminació directa i voluntària d'un ésser humà innocent és sempre greument immoral. Aquesta doctrina, fonamentada en aquella llei no escrita que cada home —tenint en compte la raó— troba al seu cor (Cf. *Rm 2, 14-15*), és corroborada per la Sagrada Escripura, transmesa per la tradició de l'Església i ensenyada pel magisteri ordinari i universal».^[7]

Aquesta condemna no exclou la possibilitat de la legítima defensa, que de vegades apareix com una veritable paradoxa. Com també ensenya l'*Evangelium vitae*, «la legítima defensa pot ser no només un dret, sinó també un deure greu, per a qui és responsable de la vida d'un altre, del bé comú de la família o de la societat. Per desgràcia, passa que la necessitat d'evitar que l'agressor

causi mal de vegades en comporta l'eliminació» (núm. 55).

L'avortament

«La vida humana s'ha de respectar i protegir d'una manera absoluta *des del moment de la concepció*» (*Catecisme*, 2270). Per això, «l'*avortament directe*, és a dir, *volgut com un fi o com un mitjà*, és sempre un desordre moral greu, en tant que eliminació deliberada d'un ésser humà innocent».^[8] «Cap circumstància, cap finalitat, cap llei del món no podrà mai fer lícit un acte que és intrínsecament il·lícit, perquè és contrari a la llei de Déu, escrita al cor de cada home, recognoscible per la mateixa raó i proclamada per l'Església».^[9]

En el context social de molts països, l'avortament es considera un dret i mitjà indispensable per continuar millorant la salut reproductiva de les dones. Això provoca una dificultat

per entendre els ensenyaments de l'Església i és una de les raons que explica que moltes persones acudeixin a aquestes intervencions amb ignorància, que no poques vegades és invencible. A més, davant de l'embaràs no desitjat, la pressió social i familiar pot ser tan gran que sovint la responsabilitat personal de la dona que acudeix a l'avortament està disminuïda.

Són per això dignes de lloança totes les iniciatives que ajuden les mares a continuar amb l'embaràs, sobretot quan ha d'afrontar dificultats particulars. En aquest àmbit l'Estat té un paper de primer ordre, ja que es tracta de la defensa d'una població especialment vulnerable. També és molt lloable el treball que es fa per informar adequadament sobre la realitat de l'avortament i les seves conseqüències psicològiques i existencials negatives —de vegades

greus— que incideixen en la vida de les dones que trien aquesta opció.

El suïcidi i l'eutanàsia

Alguns pensen erròniament que la prohibició de no matar fa referència només als altres, però que el cristianisme no seria contrari al suïcidi, almenys en algunes circumstàncies, dient que no hi ha cap condemna explícita en la Sagrada Escripura. Tanmateix, com recorda l'*Evangelium vitae* (núm. 66), «el suïcidi és sempre moralment inacceptable, igual com l'homicidi. La tradició de l'Església sempre l'ha rebutjat com a decisió greument dolenta». El *Catecisme* ho explica assenyalant que «és greument contrari a l'amor just que ens devem a nosaltres mateixos. Ofèn igualment l'amor al proïsme, ja que trenca injustament els llaços de solidaritat amb les societats familiar, nacional i humana, amb les quals tenim

obligacions. El suïcidi és contrari a l'amor al Déu vivent» (núm. 2281).^[10] Quelcom diferent és preferir la mort d'un mateix per salvar la vida d'un altre, la qual cosa suposa un acte de caritat heroica.

És veritat que alguns condicionaments psicològics, culturals i socials poden atenuar o, fins i tot, anul·lar la responsabilitat subjectiva del gest suïcida, i l'Església encomana a Déu les ànimes de les persones que han arribat a aquest acte extrem. Tanmateix, això no vol dir que es justifiqui l'opció de provocar intencionalment la mort d'un mateix.

En els últims decennis, al suïcidi se li ha afegit l'eutanàsia, en què una tercera persona efectua l'acció letal, a petició de la persona interessada. Per *eutanàsia* en sentit veritable i propi s'ha d'entendre una acció o una omissió que per la seva

naturalesa i en la intenció causa la mort, a fi d'eliminar qualsevol dolor. L'Església ha ensenyat sempre que es tracta d'«una violació greu de la llei de Déu, en tant que eliminació deliberada i moralment inacceptable d'una persona humana [...]. Aquesta pràctica comporta, segons les circumstàncies, la malícia pròpia del suïcidi o de l'homicidi».^[11] Es tracta d'una de les conseqüències, greument contràries a la dignitat de la persona humana, a les quals pot portar l'hedonisme i la pèrdua del sentit cristià del dolor.

És important distingir l'eutanàsia d'altres accions que es duen a terme en el marc d'una assistència mèdica adequada al final de la vida, com la interrupció d'alguns tractaments, que es consideren en un cert moment extraordinaris o desproporcionats per als objectius que es pretenen. També és diferent de l'anomenada “sedació pal·liativa”,

que és una eina terapèutica per a algunes situacions terminals en què els tractaments ordinaris no són suficients per evitar greus sofriments al pacient. De vegades no és fàcil determinar quines són les eleccions més adequades. Per aquest motiu, la carta *Samaritanus bonus* ofereix alguns criteris que poden ajudar a fer bones decisions.

En relació amb l'avortament i l'eutanàsia cal recordar que el respecte de la vida ha de ser reconegut com el confí que cap activitat individual o estatal no pot superar. El dret inalienable de tota persona humana innocent a la vida és un *element constitutiu de la societat civil i de la seva legislació* i, com a tal, tant la societat com l'autoritat política l'han de reconèixer i respectar (Cf. *Catecisme*, 2273).^[12]___

Per això, les lleis que permeten l'avortament “no només no creen cap obligació de consciència, sinó que, al contrari, n'estableixen una de greu i necessita obligació d'oposar-s'hi mitjançant l'*objecció de consciència*”.

[13]

La pena de mort

Durant segles s'ha justificat la pena de mort com un mitjà eficaç per garantir la defensa del bé comú, i fins i tot com a manera de restituir la justícia en casos de delictes greus. El magisteri de l'Església ha anat evolucionant progressivament, tenint en compte les sempre millors possibilitats de protegir el bé comú dels ciutadans a través de sistemes de detenció adequats, fins a arribar a la formulació actual del *Catecisme* (núm. 2267), que considera inadmissible la pena de mort perquè atempta contra la inviolabilitat i la dignitat de la persona, i assenyala

que l'Església es compromet a abolir-la totalment a tot el món.

Els segrestos i la presa d'ostatges són moralment il·lícits: consisteix a tractar les persones només com a mitjans per obtenir finalitats diverses, i privar-les injustament de la llibertat. També són greument contraris a la justícia i a la caritat el terrorisme i la tortura.

«Fora d'indicacions mèdiques estrictament terapèutiques, l'amputació, la mutilació o l'esterilització directament voluntàries de persones innocents són contràries a la llei moral»
(*Catecisme*, 2297).

El *Catecisme*, quan tracta el 5è manament, després d'esmentar les ofenses al cos de les persones fa una referència a les "ofenses de l'ànima", i esmenta l'escàndol. Jesús ja l'havia condemnat predicant als seus deixebles: «Però al qui fa caure en

pecat un d'aquests petits que creuen en mi, més li valdria que li pengessin al coll una mola de molí i l'enfonsessin enmig del mar» (Mt 18, 6). Es tracta de «l'actitud o el comportament que duu els altres a fer el mal». ^[14] És una falta greu, ja que arrossega els altres, tant per una acció com per una omissió, a cometre un pecat. Es pot causar escàndol per comentaris injustos, per la promoció d'espectacles, llibres i revistes immorals, per seguir modes contràries al pudor, etc. ^[15]

L'encíclica *Fratelli tutti* (2020) convida a considerar «una fraternitat oberta, que permet reconèixer, valorar i estimar cada persona més enllà de la proximitat física, més enllà del lloc de l'univers on hagi nascut o on habiti» (núm. 1). Aquesta fraternitat és capaç de fundar una autèntica pau social i internacional.

«Feliços els qui treballen per la pau: Déu els anomenarà fills seus» (Mt 5, 9). Una característica de l'esperit de filiació divina és ser sembradors de pau i d'alegria.^[16] «No es pot tenir pau a la terra sense la salvaguarda dels béns de les persones, la lliure comunicació entre els éssers humans, el respecte de la dignitat de les persones i dels pobles i la pràctica assídua de la fraternitat [...]. És obra de la justícia (Cf. Is 32, 17) i efecte de la caritat» (Catecisme, 2304).

La història de la humanitat ha vist, i continua contemplant, tantes guerres que promouen destrucció i odi. Tot i que de vegades es presenten com a esdeveniments irremeiables, són «falses respostes, que no resolen els problemes que pretenen superar i que en definitiva no fan més que afegir nous factors de destrucció en el teixit de la societat nacional i universal».^[17] «A causa dels mals i de les injustícies que la guerra

comporta, l'Església exhorta amb insistència a pregar i a actuar perquè la Bondat divina ens alliberi de l'antiga servitud de la guerra (Cf. Concili Vaticà II, *Gaudium et spes*, 81, 4)» (*Catecisme*, 2307). El *Catecisme* explica que hi ha una «legítima defensa mitjançant la força militar». Però «la gravetat d'una tal decisió la sotmet a unes decisions estrictes de legitimitat moral» (*Catecisme*, 2309). I assenyala: «Cal a la vegada: que el dany infligit per l'agressor a la nació o a la comunitat de les nacions sigui durable, greu i cert; que tots els altres mitjans adoptats per posar-hi fi hagin resultat impracticables o ineficaços; que es donin totes les condicions serioses d'èxit; que l'ús de les armes no ocasioni mals i desordres més greus que el dany que es vol eliminar. La potència dels mitjans moderns de destrucció pesa terriblement en l'apreciació d'aquesta condició».^[18]

La *cursa d'armaments*, «lluny d'eliminar les causes de la guerra, corre el risc d'agreujar-les. Les despeses de riqueses fabuloses en la preparació d'armes cada dia noves impedeix de portar ajuda als pobles necessitats; posa traves al desenvolupament dels pobles» (*Catecisme*, 2315). La cursa d'armaments «és una plaga gravíssima de la humanitat i fereix intolerablement els pobres» (Concili Vaticà II, *Gaudium et spes*, 81). Les autoritats tenen el dret i el deure de regular la producció i el comerç d'armes (Cf. *Catecisme*, 2316).^[19]

Pablo Requena / Pau Agulles

Bibliografia bàsica

— *Catecisme de l'Església Catòlica*, 2258-2330.

— Joan Pau II, *Evangelium vitae*,
25.III.95, cap. III.

[1] Cf. Concili Vaticà II, *Gaudium et spes*, 24.

[2] Joan Pau II, *Evangelium vitae*,
25.III.95, 52.

[3] *Ibidem*, 41.

[4] Cf. Joan Pau II, *Discurs*, 22.6.1991,
3; *Catecisme*, 2301.

[5] *Ibidem*, 4.

[6] També «prohibeix tot allò que es fa amb la intenció de provocar *indirectament* la mort d'una persona. La llei moral prohibeix d'exposar algú, sense raó greu, a un risc mortal, així com de negar l'assistència a una persona en perill» (*Catecisme*, 2269).

[7] Joan Pau II, *Evangelium vitae*, 57.

[8] *Ibidem*, 62.

[9] *Ibidem*, 62. És tal la gravetat del crim de l'avortament, que l'Església sanciona aquest delicte amb pena canònica d'excomunió *latae sententiae* (Cf. *Catecisme*, 2272).

[10] Tanmateix, «no hem de desesperar de la salvació eterna de les persones que s'han donat la mort. Déu els pot procurar, pels camins que només ell sap, l'ocasió d'un penediment saludable. L'Església prega per les persones que han atemptat contra la seva pròpia vida» (*Catecisme*, 2283).

[11] Joan Pau II, *Evangelium vitae*, 65.

[12] «Aquests drets de l'home no estan subordinats ni als individus ni als pares, i tampoc no són una concessió de la societat o de l'Estat: pertanyen a la natura humana i són inherents a la persona en virtut de l'acte creador que l'ha originada [...]. Quan una llei

positiva priva una categoria d'éssers humans de la protecció que l'ordenament civil els deu, l'Estat nega la igualtat de tothom davant de la llei. Quan l'Estat no posa el seu poder al servei dels drets de tot ciutadà, i particularment de qui és més dèbil, es trenquen els fonaments mateixos de l'estat de dret” (Congregació per a la Doctrina de la Fe, *Donum vitae*, 22.II.87, 3).

«Quin munt de crims que es cometen en nom de la justícia! Si tu venguessis armes de foc i algú te'n volgués comprar una per a matar la teva mare, la hi vendries?... I doncs, que no et donava potser el preu just?...

Catedràtic, periodista, polític, home de diplomàcia: mediteu» (sant Josep maria, *Camí*, 400).

[13] Joan Pau II, *Evangelium vitae*, 73.

[14] *Catecisme*, 2284.

[15] «Així es fan culpables d'escàndol els qui institueixen lleis o estructures socials que porten a la degradació dels costums i a la corrupció de la vida religiosa, o a “condicions socials que, voluntàriament o no, fan difícil i pràcticament impossible una conducta cristiana conforme als manaments” (Pius XII, Discurs, 1.VI. 1941)» (*Catecisme*, 2286).

[16] Cf. Sant Josep maria, *És Crist que passa*, 124.

[17] Francesc, *Fratelli tutti*, 255.

[18] Aquests són els elements tradicionals en la doctrina anomenada de la “guerra justa”. L'apreciació d'aquestes condicions de legitimitat moral pertany al judici prudencial dels qui tenen la càrrega del bé comú» (*Catecisme*, 2309). A més, «hi ha l'obligació moral de negar-se a complir les ordres que manen un genocidi» (*Catecisme*, 2313).

[19] Francesc, *Fratelli tutti*, 256-262.

pdf | document generat
automàticament des de [https://
opusdei.org/ca-ad/article/tema-31-el-
cinque-manament/](https://opusdei.org/ca-ad/article/tema-31-el-cinque-manament/) (04/04/2025)